

Zmuller p. Szmulca

PYTANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Jakim celom służyły stałe objazdy kraju przez panującego / "wędrujący monarcha" /
- celom centralistycznym, uczestniczenie bezpośrednio w administracji kraju i kontrola funkcjonowania administracji – jechał za nim cały orszak, załatwiano sprawy.

2. Wyjaśnij termin "princeps"

- jeden z synów rozbicia dzielnicowego, dzielnicą pryncypiacką, prowadził politykę zagraniczną, zwierzchność nad wojskiem mianował komesów

3. Kogo w dawnej Polsce określano mianem komorników?

- ogół dworzaków w okresie rozbicia dzielnicowego. Również na Śląsku odpowiednikiem Wojewody był tzw. Komornik Wielki – zarządca dworu Książęcego.

4. Kto to był Komes?

- Komes to urzędnik dworski zajmujący wyższe stanowisko w zakresie adm. państwowej w okresie rozbicia dzielnicowego. Komesi pochodzili z rodzin możnowładczych. Komes był tytułem honorowym. Później Komesi przyjęli nazwę dzielnicowych urzędników lokalnych stojących na czele okręgu grodowego.

- Baron zarządu nad grodem – wyżsi urzędnicy z możnych rodów / od zupan, pan /

5. Kto zastępował panującego w zarządzie państwem oraz w sprawowaniu sądów / XI-XII wieku /

- najwyżsi urzędnicy dworscy, dostojnicy, komes nadworny zwany też wojewodą / zarządzał państwem, sprawami sądów i dowodzeniem wojskiem

6. W której dzielnicy Polski piastowskiej powstał wysoki urząd marszałka /

- powstał na Śląsku. zarządzał on dworem zwłaszcza tam gdzie nie było urzędu komornika

7. Od którego wieku występuje w źródłach urząd kanclerza?

- Utworzony w XII wieku. Od XIII wieku – zajmował się prowadzeniem korespondencji władcy, sprawował pieczę nad pieczęcią, którą uwierzytelniał dokumenty. Po rozwinięciu dokumentu pisanego rozwinięła się kancelaria dworska na czele z kanclerzem

8. Jakie funkcje od XIII wieku pełnili notariusze

- fachowi pisarze zwani notariuszami, prowadzenie kancelarii, pracujący w kancelarii, przygotowywali dokumenty. Ich zwierzchnikiem był pronotariusz a następnie podkanclerz i kanclerz.

9. Do kogo należał w dawnej Polsce zarząd nad skarbcem i archiwum ?

- skarbnik. Skarbiec tworzyły kosztowności, klejnoty, dokumenty, . Pieniądze i kruszce przechowywano w mennicy gdzie nadzór sprawował zarządca mennicy.

10. Jak nazywali się urzędnicy lokalni zajmujący przed rozbiorem dzielnicowym najwyższe stanowiska.

- Namiestnicy prowincjonalni /8 prowincji / Komesa grodowi / okręgi grodowe/ .Sprawowali administrację gospodarczą i sądowniczą na swoim terenie. W okresie XII w tworzy się z okręgów grodowych kasztelanie i komesa zastępuje kasztelana

11. Od którego wieku zaczęły rozwijać się kasztelanie ?

- W XIII wieku ponad 100 kasztelanów / zaczęły się rozwijać w XII wieku.

12. Jak nazywano od XII wieku komesa grodowego ?

- Kasztelan administracji gospodarczej i sądowniczej. ścigał daniny w naturze oraz świadczenia od podległej grodowi ludności. Świadczenia te stanowiły utrzymanie monarchii w czasie w czasie objazdów. Był dowódcą załogi grodowej i rycerstwa okręgu. Podlegali mu urzędnicy, coraży, wojskowi sędzia grodowy, wódcarz.

13. Jakie dzielnice nazywano ziemią

- dawne księstwo z doby rozbitcia dzielnicowego tj. dzielnica, która w wyniku połączenia przestała być odrębnym księstwem, ale zachowała odrębną organizację np. ziemia krakowska, sandomierska, poznańska, kaliska

14. kto wprowadził w polsce urząd starosty

- Urząd ten wprowadził w Polsce Wacław II na wzór Czech i powołał ich na poszcz. ziemiach jako swoich namiestników. Później Władysław Łokietek – powołał starostów we wszystkich dawniejszych dzielnicach oprócz małopolski /tam stał król / starości byli wykonawcami rozkazów króla.

15. Od czyjej rady uzależniona była nominacja królewska na urzędy ziemskie / począwszy od czasów Jagiełły

- od rady szlacheckiej tej ziemi w której urząd zarokował, a kandydat mógł pochodzić tylko z obszarów tej ziemi

16. Do kogo należały /od 1422 r / ustawowo decyzje w sprawie bicia monety ?

- . Od Rady Królewskiej a później do Rady Najwyższej

17. W którym wieku pojawiły się w Polsce województwa

- w XV wieku – jako dawne terytoria dzielnicowe. Utrzymywały pełną hierarchię urzędów ziemskich. Terytoria gdzie nie utrzymywał się urząd wojewody nazywano ziemiami. Województwa dzieliły się na kasztelanie, które od II poł. XV w. ustąpiły miejsca powiatom. ostatecznie podział utrzymał się jako województwa, ziemie i powiaty – okręg administracyjny. Podział taki utrzymał się do XVIII w. do czasu Sejmu Wielkiego.

18. W którym województwie w Koronie nie było w ogóle kasztelanów?

- Na Rusi Halickiej

19. Kto stał na czele rady panów województwa

- wojewoda – najwyższy urzędnik ziemski po Kasztelanie Stołecznym Krakowa.

20. Kto ustanawiał / od przywilejów nieszawskich / taksy na wyroby rzemieślnicze w miastach?

- wojewoda lub kasztelan

21. Kto w XIV w. przejął sądownictwo w sprawach grockich posiadłości?

- Podkomorzy, sąd podkomorski, który wyodrębnił się w Małopolsce a później w Wielkopolsce. Uzyskał wyłączną kompetencję w sprawach dóbr szlacheckich. W sądzie zasiadał podkomorzy lub jego zastępcy – zbierali się na polu.

22. Wymień urzędy, które w dawnej Polsce nazywano dygnitarскими?

- Wojewoda, kasztelan. Najwyższe stanowisko zajmował Kasztelan Stołeczny Krakowa, którego miejsce było przed wojewodą Krakowskim. Inni kasztelanowie byli za wojewodami a następnie podkomorzy i sędziowie ziemscy.

23. Wymień niższe urzędy ziemskie, które miały charakter urzędów honorowych?

- Stolnik, podstoli, cześnik, podczaszny, łowczy, miecznik. Urzędy te nie dawały żadnych uprawnień, ale szlachta traktowała je jako wyróżnienie.

24. Kiedy pojawił się w Polsce podział na powiaty

- druga połowa XV wieku po ustąpieniu podziału na kasztelanie. Powiat tworzył okręg sądny a z czasem tworzył administracyjny

25. Jaka funkcję pełnili burgrabiowie?

- Występowali w zarządzie lokalnym Małopolski gdzie nie było starosty a jego funkcje podzielono pomiędzy inne urzędy i to był jeden z nich. Zarządzali grodami i zamkami. Podlegał bezpośrednio królowi.

26. Na jakie dwie kategorie dzielono urzędy centralne ?

- Dygnitarские, honorowe /a wg. czerwonego / koronne i nadworne lecz miało to różnorodne znaczenie jedynie w zakresie nazewnictwa.

27. w którym wieku zniknęły urzędy kanclerzy wielkich ?

- w II poł. XV wieku a w jego miejsce wprowadzono urząd starosty.

28. Kto od XV wieku był głównym rachmistrzem państwa prowadził rachunki skarbowe ?

- Podskarbi Korony i nadwony , zastępca podskarbiego koronnego, który sprawował pieczę nad skarbem królewskim , nadzór nad mennicą.

29. Wyjaśnij termin : incompatibilitas

- Zakaz łączenia niektórych urzędów - np. dwóch urzędów - urzędu starosty z urzędem sędziego ziemskiego w tej samej ziemi. Nie zawsze było to przestrzegane. Chciano zapobiec kumulacji urzędów.

30. Jak nazywano dygnitarzy koronnych i nadwornych , którzy weszli do senatu ?

- ministrami . byli to marszałek wielki koronny i marszałek nadworny koronny, kanclerz i podkomorzy koronni oraz podskarbi koronny.

31. W którym roku po raz pierwszy ustawiono Hetmana koronnego ?

- W 1503 roku. Był dowódcą wojsk zaciężnych. A od 30 lat XVI w hetman wielki koronny był godnością stała i podlegała mu ruś.

32. Jak nazywał się zastępca Hetmana ?

- Hetman polny

33. Na jaki okres formalnie od 1581 r powoływano hetmanów ?

- od tego roku zostało potwierdzone , że hetman pełni swoją funkcję dożywotnio. hetman nie wchodził w skład senatu.

34. Kim byli regimentarze ?

- Czasowi z-cy hetmana. Mianował ich król w miejsce hetmanów , którzy nie mogli pełnić swoich funkcji.

35. Jak nazywał się nowy urząd powstały na początku XVI wieku / od 1569 roku – osoby pełniące ten urząd wchodziły do senatu głosem doradczym ?

- To urząd Referendarza – wchodził do senatu z głosem doradczym i było ich dwóch, duchowny i świecki.

36. W którym roku została wydana konstytucja ustalająca porządek starszeństwa urzędów
- 1611 – wyznaczając kolejne miejsca po urzędach senatorskich, podkomorzemu, staroście, sędziemu ziemskiemu, stolnikowi, podczaszemu, podstolnemu, cześnikowi, łowczemu, pisarzowi, miecznikowi. Przestrzegano tej hierarchii.
37. Jaki organ wprowadził po raz pierwszy w Polsce w roku 168 budżet?
- Komisja Skarbowa Państwa
38. Jak nazywało się kolegialnie zorganizowane Ministerstwo Oświaty Publicznej powołane w 1773 roku?
- Komisja Edukacji Narodowej
39. Jak nazywały się pierwsze w koronie i na Litwie organy, które na mocy ustawy z 1775 r. podjęły nowoczesne zadania opieki społecznej?
- Komisje Szpitalne
40. Z ilu członków składała się Rada Nieustająca?
- 36 członków, powoływał ją sejm co dwa lata połowa reprezentantów senatu a połowa ogół szlachty.
41. Jak nazywał się organ, który na mocy Konstytucji 3-go maja stał na czele administracji?
- była to Straż Praw
42. Jak nazywały się kolegialnie zorganizowane ministerstwa podległe Straży Praw?
- Komisje wielkie złożonych z członków wybieranych przez sejm 1/ Komisja Skarbu 2/ Komisja Policji obojga narodów, 3/ Komisja Wojska, oraz zamierzano zreorganizować Komisję Edukacji Narodowej
43. Jaki organ miał sprawować wg. Konstytucji majowej nadzór nad miastami?
- Wg. konstytucja nadzór nad miastami miała sprawować Komisja Policji Obojga Narodów Sejm czteroletni wydał w 1791 roku prawo o miastach królewskich, które stanowią część składową konstytucji 3-go Maja. Samorząd miast to zgromadzenia uchwalające / właściciele nieruchomości / oraz wybrane przez zgromadzenie magistraty z prezydentami i wójtami.
44. Do kogo należały od 1789 r. sprawy terytorialne ziem i województw.?
- Komisja porządkowa cywilno – wojskowa mająca charakter organów samorządowych. Komisje powoływano dla całych województw i wszystkie były sobie równorzędne a ich członkowie byli wybierani na okres 2 lat. Przyjęły one wszystkie funkcje administracyjne starostw. W kompetencjach miały, pobory do wojska,

kontrola ruchu ludności, prowadzenie statystyk, pobór podatków, organizacja systemu opieki społecznej.

45. Kto zniósł urzędy starostw ?

- Sejm czteroletni – funkcje przejęła Komisja porządku cywilno - wojskowa

46. Jak nazywał się urząd powołany w lipcu 1794 r przez Radę Najwyższą Narodową ?

- Dozorca – stał na czele dozoru obejmującego 1000 do 1200 gospodarstw. Do zadań dozorców leżało czuwanie nad realizacją korzystnych dla chłopów postanowień uniwersału Połanieckiego oraz rozstrzyganie sporów między szlachtą ziemską a chłopami, nadzorowanie pracy nauczycieli, spisy ludności. Działalność ich upadła wraz z III rozbiorem polski w 1795 roku.

47. W którym roku został wydany w Księstwie Warszawskim dekret organizacji ministrów ?

- W 1808 roku. Dekretem tym wprowadzono jednosobowe kierownictwo urzędem i resortem przez ministra. Ogólne czynności rządowe koordynowała Rada Ministrów potem ustanowiono Prezesa rady. Kontrole nad działalnością rządu i ministrów sprawowała Rada Stanu.

48. Jaki organ Księstwa warszawskiego posiadał kompetencje w zakresie administracji ogólnokrajowego gospodarstwa zakładowego porządku i oświecenia?

- Minister spraw wewnętrznych

49. Jak nazywał się organ który w Księstwie Warszawskim zastąpił dawną Komisję Edukacji Narodowej ?

- Dyrekcja Edukacyjna – podporządkowana ministerstwu spraw wewnętrznych. Rozwinęła działalność opartą na miejscowych towarzystwach dla utrzymania szkół i na dozorach szkolnych. Wskrzyszono działalność Towarzystwa Ksiąg Elementarnych.

50. Jaki organ został powołany w 1808 roku dla kontroli finansowej administracji ?

- Kolegialna Izba Dorachunkowa

51. Na jakie jednostki administracji teritorialnej podzielono Księstwo Warszawskie ?

- 6 departamentów na wzór francuski, te zaś na powiaty. na czele departamentów stali prefekci powiatu – podprefekci.

52. Komu podlegała administracja oraz policja porządkowa i polityczna w departamentach Księstwa Warszawskiego ?

- prefektowi ale z jego kompetencji wyłączono sprawy sądownictwa i wojskowe.

53. Kto sprawował nadzór nad działalnością prefektów i podprefektów ?

- Minister spraw wewnętrznych jednak byli zobowiązani do przestrzegania poleceń wszystkich ministrów -

54. Jakimi jednostkami zarządzali w Księstwie Warszawskim prezydenci municypalni ?

- Dużymi miastami - warszawą, Poznaniem, Toruniem, Kaliszem, Krakowem, Lublinem, i sandomierzem, a innymi miastami zarządzali burmistrzowie.

55. Kto mianował burmistrzów i ławników w Księstwie Warszawskim

- minister spraw wewnętrznych

56. Gdzie funkcjonowała od 1811 roku Szkoła Prawa i nauk Administracyjnych ?

- W Warszawie. Założona w 1808 r w Warszawie Szkoła Prawa została przekształcona w 1811 r w w/w szkołę.

57. Do czyich kompetencji należały w Księstwie Warszawskim odwołania w I instancji od zarządzeń i innych aktów administracyjnych prefektów i podprefektów ?

- Do Rady Prefekturalnej. rady te były utworzone w departamentach z 3 do 5 radców mianowanych przez króla. Posiadały dwa rgany – doradczy i samodzielny.

58. Jakie rady wchodziły w skład samorządu Księstwa Warszawskiego ?

- 1/ Rady Municypalne/ większych miast ponieważ miejskie i wiejskie nie zostały faktycznie powołane do życia/ , 2/Rady Miejskie i wiejskie, 3/Rady Departamentowe i powiatowe – złożone z radców mianowanych przez króla , rada handlowa i dozory szkolne.

59. Jak nazywał się organ samorządowy Księstwa Warszawskiego, w skład którego wchodził ; dziedzic, miejscowy proboszcz, burmistrz lub wójt oraz 1 do 2 chłopów mieszczan ?

- Dozory szkolne

60. Kto mianował Radców Rad departamentowych i powiatowych ?

- król z pośród kandydatów przedstawionych w podwójnej liczbie przez sejmiki.

61. jak nazywał się centralny organ władzy i administracji Królestwa Kongresowego ?

- Rada Stanu – dzieliła się na zgromadzenie ogólne i radę administracyjną.

62. W którym roku usankcjonowano w Królestwie Polskim – postanowieniem królewskim – sądownictwo administracyjne. ?

- W 1817 roku – postanowieniem królewskim

63. Jaki urząd zlikwidowano w 1826 roku czyniąc tym samym Radę Administracyjną najwyższym organem rządowym ?

- Urząd namiestnika

64. Do jakich organów należał zarząd kraju w okresie Królestwa ?

- Do Komisji Rządowych podporządkowanych Radzie Administracyjnej / wyznań religijnych, i oświecenia publicznego, sprawiedliwości, spraw wewnętrznych i policji, wojny, skarbu i przychodów/

65. Jaka zasada charakteryzowała administrację Królestwa ? A/ jednoosobowości, B/ kolegalności.

- B/ kolegalności

66. W czym ręku spoczywał zarząd w 8 województwach królestwa ?

- Kolegalne Komisje Wojewódzkie /działalność ekonomiczno społeczna, zakładanie miast i osad. /

67. W którym roku po raz trzeci w historii ziem polskich powołano Radę Stanu ?

- W 1861 roku

68. Jakie zadania mieli wypełniać komisarze pełnomocni oraz delegaci w powiatach na mocy dekretu R. Traugutta z 27 XII 1863 roku.

- Realizacja dekretów uwłaszczeniowych – sądownictwo z prawem kary w razie zmuszania chłopów do pańszczyzny. Natomiast delegaci w powiatach mieli rozbudować sądownictwo doraźne z prawem wymiaru kary, aż do kary śmierci włącznie, w razie zmuszania chłopów do pańszczyzny.

69. Na jaki okres był wybierany Wydział Krajowy w Galicji ?

- 6 lat - wybierany przez sejm

70. Jaki organ w autonomicznej Galicji był " szczególną instytucją samorządową "

- Rada Szkolna Krajowa na czele której stał namiestnik

71. Do kogo należała kontrola nad Radą Szkolną w Galicji ?

- Do Sejmu Krajowego

72. Jak nazywał się organ, który od 1874 roku stał na czele Królestwa Polskiego ?

- Generał Guberni – Gubernator

